

20. «Це Карибська криза-2»: пропагандистські телеграм-канали – про можливість передачу ракет Tomahawk Україні. *MediaSapiens*. 16.10.2025. URL: <https://shorturl.at/AR2k9> (дата звернення: 07.04.2026).

21. Карибська криза 2.0: фарс чи реальна загроза рф. *Центр протидії дезінформації*. 07.10.2022. URL: <https://shorturl.at/VUkEE> (дата звернення: 07.04.2026).

22. Карибська криза vs «атомна дипломатія» Путіна: світ знову опинився на порозі ядерної війни. *GreenPost*. 16.10.2022. URL: <https://h1.nu/1p-i2> (дата звернення: 07.04.2026).

23. Fursenko A., Naftali T. One Hell of a Gamble: Khrushchev, Castro, and Kennedy, 1958–1964. New York: W. W. Norton & Company, 1997. 420 p. URL: <https://archive.org/details/onehellofgamblek00furs> (дата звернення: 07.04.2026).

24. Transcript of the Meeting Between President Kennedy and Foreign Minister Gromyko. *JFK Library*. 18.10.1962.

25. Стеблина Н., Борищук В., Болховська Н. Ядерна риторика кремлівських пропагандистів під час російського повномасштабного вторгнення. *Образ*. 2025. № 3(49). С. 27–37. URL: <https://obraz.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/271>

УДК 070.16:323.266]:316.77]-057.34(477)

*Гораль Л. А., здобувачка вищої освіти;
Родигін К. М., доцент
кафедри журналістики та соціальних комунікацій
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ФОТОФЕЙК ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КЕЙСІВ ДИСКРЕДИТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ

***Анотація.** У роботі розглянуто фотофейк як інструмент інформаційної війни на прикладі візуальної дискредитації Володимира Зеленського та Валерія Залужного через приписування нацистської символіки, а також випадок із Кирилом Будановим як приклад дезінформації про нібито його «смерть». Визначено основні технології створення фотофейків та їх вплив на аудиторію.*

***Ключові слова:** фотофейк, дезінформація, інформаційна війна, пропаганда, соціальні мережі, візуальний контент.*

Вступ. У контексті російсько-української війни візуальна дезінформація використовується системно, зокрема для формування «образу ворога» через маніпуляції з фотографіями. Одним із ключових напрямів є дискредитація українського політичного керівництва, зокрема через штучне прив'язування до нацистської символіки.

Метою дослідження є аналіз механізмів створення фотофейків та порівняння різних кейсів їх застосування щодо українських публічних осіб.

Основний текст. Фотофейки функціонують як інструмент створення ілюзії достовірності, оскільки поєднують візуальну переконливість із можливістю швидкого поширення. Технологічно вони базуються на різних формах цифрової обробки

зображень, серед яких найбільш поширеними є фотомонтаж, зміна контексту та комбінування зображень із маніпулятивними підписами. У сучасних умовах до цих методів додаються інструменти штучного інтелекту, що дають змогу створювати більш складні та не менш реалістичні фейки. Дослідження фактчекінгових організацій, зокрема StopFake та Detector Media, підтверджують системний характер використання таких технологій у дезінформаційних кампаніях [1; 4].

Показовим прикладом є інформаційні атаки проти українських публічних осіб, спрямовані на їх дискредитацію. Наприклад, у соцмережах поширювалося фото Президента України Володимира Зеленського у футболці з емблемою, яку порівнювали з німецьким «Залізним хрестом» і відтак асоціювали з нацизмом (рис. 1). Однак фактчекінгові дослідження спростовують ці твердження: емблема на футболці є офіційним символом Збройних Сил України, затвердженим у 2006 р. й таким, що має історичне походження, пов'язане з козацькою традицією та українською військовою символікою [3].

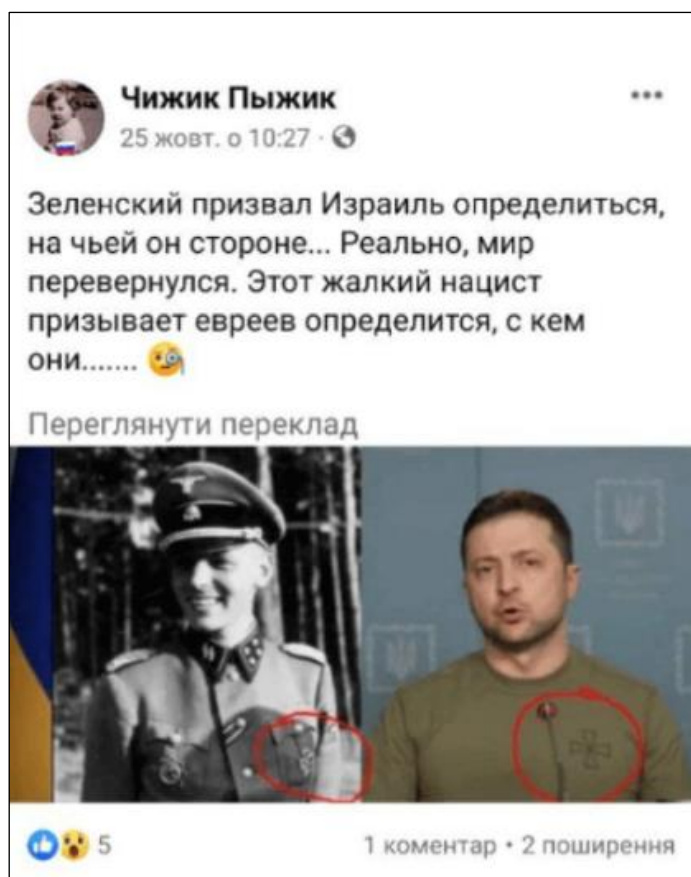

Рисунок 1 – Приклад використання фото Володимира Зеленського з емблемою ЗСУ для створення маніпулятивного меседжу

Подібні маніпуляції є частиною ширшого російського пропагандистського нарративу про нібито «нацистський характер» української держави [4], що використовується для виправдання агресивної політики.

У жовтні 2022 р. в мережі поширювалися звинувачення, нібито на браслеті Головнокомандувача ЗСУ генерала Валерія Залужного зображені нацистські символи. Як «доказ» використовувалося фото з офіційних сторінок (рис. 2), де окремі

деталі браслета через низьку якість зображення були хибно інтерпретовані як заборонена символіка. Фактчекінг «Гвара Медіа» [1] показав, що на браслеті відсутні нацистські символи. Зображені декоративні елементи є орнаментальними, а викривлення виникло через низьку якість фото та стиснення зображення в соціальних мережах.

Інший відомий випадок інформаційної атаки проти українського високопосадовця стосувався начальника Головного управління розвідки Міноборони України генерала Кирила Буданова. Російські пропагандистські ресурси поширювали повідомлення, нібито він загинув унаслідок ракетного удару, а також вигадували деталі про підготовку до його поховання. Як «джерело» вони використовували сфабрикований скріншот повідомлення нібито від українських медіа, що містив текст українською мовою та ілюстративне фото – чорно-білий портрет із траурною стрічкою.

Рисунок 2 – Ліворуч: фрагмент фото Валерія Залужного, який використовували для фейку про нібито нацистську символіку на браслеті; праворуч: елемент браслета у високій роздільній здатності

Інститут масової інформації та Центр протидії дезінформації при РНБО України спростували цю інформацію [2], зазначивши, що вона є частиною інформаційно-психологічної операції (ІПСО), спрямованої на дезорієнтацію та деморалізацію суспільства. Насправді жодних підтверджень «загибелі» Буданова не існувало, а повідомлення були повністю вигаданими та створеними для поширення паніки.

Висновки. Порівняльний аналіз засвідчує, що спільним для всіх трьох кейсів є використання зображень для підсилення довіри до неправдивої інформації та впливу на емоції аудиторії. Водночас відмінності полягають у змісті фейків і цільових аудиторіях: в одних випадках маніпуляції спрямовані на формування негативних асоціацій у зовнішньої аудиторії, в інших – на поширення неправдивих повідомлень із метою дезорієнтації, зокрема й українських користувачів соціальних мереж.

Список використаних джерел

1. Фейк: Валерій Залужний носить нацистські символи на браслеті. *Detector Media*. 11.10.2022. URL: <https://gwaramedia.com/fejk-naczistski-simvoli-na-brasleti-zaluzhnogo/> (дата звернення: 22.03.2026).
2. Російські пропагандисти поширюють фейк про смерть Буданова – Центр протидії дезінформації. *Інститут масової інформації*. 05.06.2023. URL: <https://imi.org.ua/news/rosijski-propagandysty-poshyryuyut-fejk-pro-smert-budanova-tsentr-protydiy-dezinformatsiyi-i53327> (дата звернення: 22.03.2026).
3. Заяви про те, що президент Зеленський носить одяг «з нацистською символікою» – ворожий вкид. *Spravdi*. 17.05.2023. URL: <https://spravdi.gov.ua/zayavy-pro-te-shho-prezydent-zelenskyj-nosyt-odyag-z-naczystskoyu-symvolikoju-vorozhyj-vkyd/> (дата звернення: 22.03.2026).
4. Маніпуляція: Українські військові з нашивками «Галичина» в інстаграмі Зеленського – це доказ фашизму та нацизму в Україні. *StopFake*. 27.08.2022. URL: <https://www.stopfake.org/uk/manipulyatsiya-ukrayinski-vijskovi-z-nashivkami-galichina-v-instagrami-zelenskogo-tse-dokaz-fashizmu-ta-natsizmu-v-ukrayini/> (дата звернення: 22.03.2026).
5. Неправда: Зеленський носить футболку з нацистським символом. *Vox Ukraine*. 27.11.2022. URL: <https://voxukraine.org/nepravda-zelenskyj-nosyt-futbolku-z-natsystskym-symvolom> (дата звернення: 22.03.2026).